

DEFUUSS

INFORMATIOUNEN AUS DER GEMENG WALDBËLLEG

2 | 2022

BULLETIN
COMMUNAL

Foto: Damaris

Foto Cover: Camille Goedert

DËST STEET HEI DRAN

D'Wuert vum Redaktiounscomité

D'GEMENG
LA COMMUNE

Rapporte vun de Gemengerotssätzungen
Les rapports des réunions du Conseil commun
Zivilstand/État civil
Mir gratuléieren
Pascale Wilhelmy am Interview
De Marcel Ewers (1938 – 2022)

Interview mam Marcel Ewers
Noruff op de Marcel Ewers
Merci, Marcel!
Den Historiker aus der Gemeng
Hie wäert eis feelen
Fir seng 80 Joer!
Ausstellung zu Waldbëlleg
Dem Marcel Ewers seng Artikelen
De Marcel Ewers an der S.P.L.
D'Publikatiounen vun der Gemeng Waldbëlleg
D'Integratiounskommissioun
Wien dierf e geféierleche Mupp halen?
Endlech erëm e Meekranz!
Merci fir Är Generositéit!

SCHOUL & MAISON RELAIS

**Ouschtereeërsich
Airtramp Schoul Waldbëlleg
Maison relais
Generalversammlung vun der Elterevereenegung
Eng Sammelaktiouen fir d'Ukrain!
Schoulkommissioun**

 VERÄINER
ASSOCIATIONS

Agenda 2022 vu Jonk & Al

D'Aeromodelliste vu Chrëstnech

De Club des Jeunes Chréschtnech

KALATOU Asbl

3 KULTUR A GESCHICHT
CULTURE ET HISTOIRE

	Concert Alban Kwartet	72
	Kultur- an Tourissemuskommissioun KTK	72
	Iwwer d'Sprooch aus dem Renert	74
4	D'Waldbëlleger Musek	76
17	Société préhistorique luxembourgeoise	77

25 LIEWEN AN DER GEMENG
26 VIE RURALE
28

30		
32	Buergbrennen 2022	82
33	Dag vun de seelene Krankheeten	84
34	Nei Bierger fir d'Gemeng	85
35	Sand aus der Sahara	86
35	Par Mëller dall St. Méchel	88
36	Léiwer Herrgottsblieschen	90

 KLIMAPAKT
PACTE CLIMA

50	Mir sinn Unesco Global Geopark!	93
52	Repair Café	96
	Firwat net e klengen eegene Geméisgaart uplanzen?	99
	Mir hunn en nationaal Monument!	100

WAT ASS LASS? QUE FAIRE ?

55	QUE FAIRE ?	
57		
58	Agenda	104
60	Gemengerot	106
62	Restauranten	107
63		

VILL FREED BEIM LIESEN! *BONNE LECTURE !*

DE MARCEL EWERS (1938 – 2022)

De Marcel Ewers gouf den 3. Abrëll 1938 zu Haler gebuer an huet säi ganzt Liewen do verbruecht. Säi Papp hat do de Bauerebetrib A Schoustesch, esou wéi et an der Familljen zanter Generatiounen Tradition war. D'Haus stoung do an der Henerecht, zanter datt et 1782 gebaut gouf vu Jean Kisch a Catherine Lannen, vun deenen déi haiteg Famill Ewers ofstaamt. Dem Marcel seng Mamm koum vun engem Bauerenhaff vu Bettenduerf; hien hat zwou Schwësteren, déi op Dippech an op Rolleng bestuet waren.

Et ass net ganz kloer, wouhier deen Numm A Schoustesch kënnt. De Marcel huet am Buet Nummer 2 vun 1994 geschriwwen, wat hien doriwwer erausfonnt hat. Jiddefalls waren et esouwält bekannt èmmer Baueren, déi do gewunnt hunn.

Als Kand hat de Marcel den Zweete Weltkrich materlief, wat hie bis u säi Liewensenn net vergiess huet. Virun allem d'Rundstedtoffensiv ass him an Erënnerung bliwwen, wéi hien als Siwejärege mat senger Familljen huet misse fortlafen a bei Famill zu Dippech fir e puer Méint ènnerkoum. De Marcel war ewéi esou vill anerer markéiert vun där Experienz a wollt e Liewe laang net méi gär Kabes iessen, well däers vill op den Dësch koum an deem Stot, wou mat more Mëttele vill méi Leit ewéi geplangt hu missen z'iesse kréien.

Nom Krich ass de Marcel no der Primärschoul an de Lycée op lechternach gaangen an huet dono seng Studien an der Akerbauschoul ofgeschloss. De Marcel hätt lériwer eppes anescht geléiert. Mee an där Zäit huet de Jong vun engem Bauer de Betrib iwverholl, wéi him dat déi dräi Männer am Haus, de Papp, de Monni an de Groussmonni, kloergemaach hunn.

1974 huet de Marcel d'Marie-Anne Bartimes vu Beefort bestuet. Si koum net aus engem Bauerebetrib, soudatt déi jonk Fra sech emol huet missen u muenches gewinnen. Hire Papp an hire Monni haten eng Uniformschneiderei zu Beefort. De Monni Léon Bartimes war vun 1963 bis 1988 Buergermeeschter zu Beefort, soudatt d'Marie-Anne Bartimes wousst, wat et géif heeschen u gudden an u schlechten Experienzen, wann d'Famill am politesche Liewe mat dran ass.

Déi jonk Koppel sollt dräi Kanner kréien, de Jong huet de Betrib iwverholl an déi zwee Meedercher schaffen als Léierin an als Juristin. An och déi Generatioun dono ass um Dill: op der Familljefoto déi nächst Säit ass ze gesinn, wéi fru de Marcel am Krees vu senger Famillje war, bei senger Fra, senge Kanner a Kandskanner.

De Marcel war gepaakt vun der Virgeschicht a vun der Archeologie. Hien hat duerch Zoufall an engem Stéck eng réimesch Mënz fonnt. Hien ass dunn op lechternach an d'Librairie gaangen, fir e Buch doriwwer ze fannen. Esou eppes war zwar net do, mee awer eent iwver d'Virgeschicht. Domat war et geschitt. Hien huet direkt ugefaange mat sichen. Hie muss e ganz speziell talentéiert A gehat hunn, well en huet direkt déi éischte Kéier eng Partie Silexe fonnt, de Grondstee vun enger imposanter Kollektioun.

Seng Sammlung ass esou gewuess, datt se bal net méi an dat grousst Haus zu Haler gepasst huet. Hie gouf Member a spéider President vun der 1979 gegrënnter Société préhistorique luxembourgeoise S. P. L. Wéi déi Sociétéit an der Stad net méi erwënscht war, huet de Marcel derfir gesuergt, datt si en neit Doheem fir hir Reuniounen, Aarbechtssätzungen a fir d'Bibliothéik an der Sportshal

vun der Gemeng Waldbëlleg krut. Seng Fra huet dacks genuch fir d'Conferenciere gekacht, déi si agelueden hunn, an eng Partie hunn esouguer zu Haler iwwernuecht.

De Marcel huet an de Kreesser vun den Experte vun der Préhistoire eng grouss Renommée kritt. Verschidde vu senge Stécker sinn am nationale Musée um Fëschmaart ausgestallt. Seng Sammlunge sinn elo op säi Wonsch un d'S.P.L. gaangen, déi sech drëm këmmert, fir alles ze klasséieren. Dat ass net schwiereg, well de Marcel alles genee opgeschriwwen huet, wéini a wou en eppes fonnt huet. An de leschte Woche vu sengem Liewen huet hie seng Fra gefrot, him verschidden Etikettéierunge ze weisen, fir datt hien hir nach konnt genee explizéieren,

wat déi verschidden Ofkierzunge bedeiten. Näischt charakteriséiert de Marcel besser, wéi déi Suerg, seng Fondstécker korrekt ze hannerloosser. Hien huet seng Passioun mat Gewëssenhaftegkeet gelieft, a mat sengem wëssenschaftleche Geesch, deen hien op eege Fauscht developpéiert hat.

An der Gemeng hat de Marcel e puer mol seng Stécker gewisen, 1980 zu Haler, 1996 zu Waldbëlleg, vun 2010 un an der Heringer Millen. Mee 2018 konnte mer eis intensiv vun der Sammlung vum Marcel Ewers iwwerzeegen. Et war d'Kultur- an Tourissemkommissioun KTK, déi an der Kierch d'Ausstellung organiséiert hat vun dem Marcel senger imposanter Sammlung. De Marcel selwer war do permanent present, fir de Leit déi néideg Explikatiounen ze ginn. Hie krut dobäi gehollef vun senge Kolleegen aus der S. P. L. An hie war gutt encadréiert vun de Membere vun der KTK a speziell dem Damaris, déi gekuckt hunn, datt hien net ze vill däers Gudde gemaach an heiando no sech gekuckt huet.

De Marcel war den Historiker vun der Gemeng. Hien huet eng Abberzuel Artikelen an de Gemengebuet an an de FUUSS geschriwwen. Hie war speziell interesséiert un der Geschicht vum Zweete Weltkrich hei an den Dierfer, un der Virgeschicht natierlech mat de Sitten aus der Gemeng, mee awer och um Michel Rodange an deene anere Perséinlechkeeten a Plazen hei aus der Géigend an aus der Émgéigend. Hie war och politesch aktiv, de Marcel Ewers war Gemengeconseiller vun 1976 bis 1988 a Schäffe vun 2005 bis 2011. Doriwwer schreiwen an dëser Zeitung déi deemoleg Buergermeeschteren.

De Marcel Ewers war e gehéieregen Deel vun Haler a vun der Gemeng Waldbëlleg. Hien hat e ráicht an interessant Liewen an huet der Gemeng vill matginn. Hien ass den 8. Februar 2022 zwee Méint viru sengem 84. Gebuertsdag gestuerwen.

*Marc Barthelemy
Foto vun der Famill: Caroline Evers-Osweiler*

INTERVIEW MAM MARCEL EWERS

Dësen Interview huet de Maxime Bender am Joer 2018 mam Marcel Ewers gemaach. E gouf am Fuuss 2018/2 publizéiert.

Wie sidd Dir?

Ech sinn de Marcel Ewers, gebuer den 3. Abrëll 1938 zu Haler a mengem Heemechtshaus, A Schoustesch. D'Haus ass vu 1782, an eis Famill ass säit néng Generatiounen an dësem Haus a féiert zanterhier de Bauerebetrib. Ech si bestuet mam Marie-Anne Bartimes vu Befert. Mir hun dräi Kanner, d'Francine, d'Marielle an de Georges. Ech sinn diploméiert vun der Akerbauschoul an hunn esou och de Bauerebetrib gefouert. Säit e puer Joren hunn ech meng Pensioun, an eise Bouf, de Georges, féiert den Betrib virun.

Dir hutt eng besonnesch Passioun. Kënnnt Dir eis dovun erzielen, a wéi Dir dozou komm sidd?

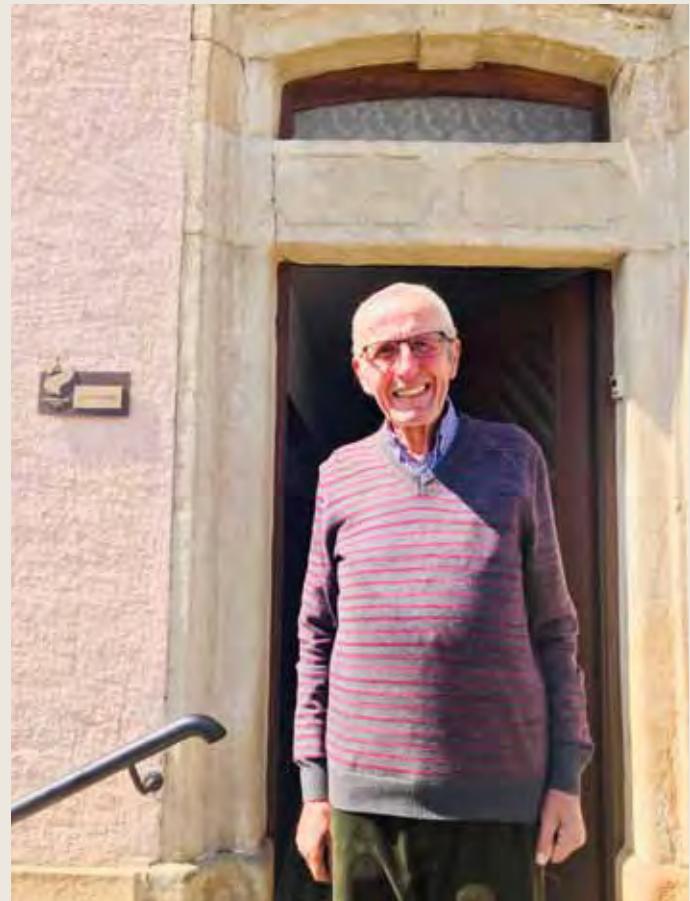
Meng Passioun ass d'Préhistoire. Duerch Zoufall hat ech an engem Stéck vun eis, warscheinlech e Gromperefeld um Schreineschbierg am Niesendall, eng réimesch Mënz fonnt. Do war eng réimesch Villa.

Et war eng selwer Mënz (mat Koffer dran), déi ech an de Musée bruecht hunn. Duerno war ech op lechternach an d'Librairie, wou ech mer Bicher iwver réimesch Mënzen kafe wollt. Si haten awer keng, an ech hu mer amplaz e Buch vum Marcel Lamesch iwver d'Préhistoire am Marscherwald matgeholl. An ech hu mech gefrot: Wann ee Saachen am Marscherwald fënnt, wisou dann net och an eiser Gemeng?

Déi Woch drop sinn ech sonndes an den Immendall (vis-à-vis vum Marscherwald) zwou Stonnen an e Stéck siche gaang, a wéi ech heemkoum, hat ech iwver zwanzeg Silexen opgeraf, mat enger Feilspéttz. Sou war et ugaang. An där Zäit, 1979, ass zu Lëtzebuerg eng wëssenschaftlech Gesellschaft gegrënnt ginn, d'Société préhistorique luxembourgeoise.

Dir sidd säit e puer Joren President vun der Société préhistorique luxembourgeoise. Wat ass dat fir e Veräin, aan wat si seng Aktivitéiten?

D'Société préhistorique luxembourgeoise huet 200 Memberen. Si huet hire Sëtz an der Gemeng Waldbëlleg an der Sportshal an huet do och hir

Bibliothéik. Mir kruten am Joer 2006 d'Méiglechkeet vun der Gemeng Waldbëlleg, an dës Lokalitéiten eranzelënneren. An eis d'Bibliothéik können interesséiert Leit kommen, wann se bei mir e Rendez-vous froen.

Mir hu reegelméisseg Konferenzen, déi mer an der Gemeng Waldbëlleg maachen. Mir bedeelegen ons un Ausgruewunge vum Musée hei am Land, an all Joer brénge mir e Buch eraus. Mir hunn an eiser Sociétéit international renomméiert Wëssenschaftler fir d'Préhistoire.

Mir hu kee Musée hei zu Waldbëlleg mat eise Saachen, mee et fënnt een der am Musée um Fëschmaart an der Stad. Do ass esouquer d'Karelslee nogebilt, déi hei an der Gemeng ass.

Dir sidd zanter ville Joer énnerwee an der Gemeng op der Sich no raren Objeten. Wéi eng besonnesch interessant Objeten hutt Dir fonnt? Wou sinn déi interessantste Plazen hei an der Géigend?

Um Reineschhaf (Gemeng Miedernach) hunn ech Outile vum Magdalénien (20.000-12.000 viru Christus) fonnt.

Déi sinn elo an enger Vitrinn am Staatsmusée. Den Immendall hei an der Gemeng bleift émmer nach eng vun den interessante Plazen. Do fénnt ee vill aus dem Mesolithikum, der Mëttelsteenzäit (10.000-7.000 viru Christus). De Gréiwenhaff ass déi Plaz, wou een am meeschte fénnt. Do hunn ech an engem Joer bis zu zwanzeg Feilspätzte fonnt. Ech hunn hei an der Géigend och eng ganz Partie Aaxten aus Silex vu verschiddenen Type fonnt.

Dir waart och jorelaang an der Gemengepolitik aktiv, zwielef Joer als Conseiller a sechs Joer als Schäffer. Wéi ass et dozou komm, a wisou wollt Dir lech engagéieren?

Ech hunn deemoools virun 30 Joer, wéi ech mech engagéiert hunn, wölle Saache verändern. Als Conseiller ass et schwéier, fir können eppes ze ännerner oder sech duerchzesetzen. D'Majoritéit hält zesummen. Mee ech hunn awer, mengen ech, déi Zäit verschidde Saachen zum Gudde gedréint kritt an diplomatesch nei Impulser ginn, och wann ech heiansdo méi haart Oppositiounsaarbecht hu misse leeschten. Doduerch war et mir an där Period och net méiglech, an de Schäfferot ze kommen. Meng Demissiouon no zwielef Joer Conseiller huet, mengen ech, bei den nächste Walen eng komplett Ëmwälzung bruecht. No enger Paus vun 18 Joer huet den deemolege Buergermeeschter Gérard Bender mech erém dovun iwwerzeeght kritt, fir matzegoen. Ech gouf du Schäffe fir sechs Joer, wat eng schéin Zäit war.

Wat sinn Är markantste Souvenire vun all deene Joren am Déngscht vun der Gemeng?

Déi Zäit am Schäfferot war eng ganz flott Zäit, an där mer bis bal zum Schluss allen dräi ganz gutt zesummegeschafft hunn. Mir hunn deemoools vill realiséiert a sinn och gären dorëmmer am Déngscht vun der Gemeng énnerwee gewiescht, sief et fir Aweiungen oder Reuniounen. Ech sinn houfreg op déi Aarbechte vun deemoools, ewéi zum Beispill déi nei Maison relais, oder och dorobber, wat aus der Heringer Millen am Mëllerdall entstanen ass.

Entwéckelt sech d'Gemeng esou virun, ewéi Dir lech dat virgestallt hat?

Ech sinn der Meenung, datt bis elo d'Gemeng émmer moderéiert gewuess ass. Mir hunn eng Infrastruktur, déi an der Rei ass, déi eventuell op der enger oder anerer Plaz muss verbessert ginn. Mat deem moderate

Wuesstem sinn ech ganz zefridden. Wat ech net gäre géif gesinn, ass, datt op eemol vill Residence géife kommen an esou den Duerfcharakter verluer géing.

Wat sinn Är perséinlech Zieler? Gëtt et eventuell eng Ausstellung vun Ären Objeten ze gesinn?

Natierlech wünschen ech mir eng gutt Gesondheet fir déi nächst Joren. Et gëtt eng Ausstellung vun der Kultur- an Tourismuskommissioun mat mengen Objeten am Oktober organiséiert. Do géif ech mech natierlech freeën, wa vill Leit déi interessant Objeten aus der Préhistoire bewonnere kéimen.

Marcel Ewers, mir soe Merci fir dat interessant Gespräch a wünschen lech weiderhin alles Guddes, eng gutt Gesondheet an nach vill nei Entdeckunge bei Äre Recherchen.

*Interview a Foto:
Maxime Bender*

De Marcel Ewers mam Maxime Bender

NORUFF OP DE MARCEL EWERS

De Gérard Bender, deemolege Buergermeeschter an haitegen Éierebuergermeeschter vun der Gemeng Waldbëlleg, huet am Luxemburger Wort vum 7. Mäerz 2022 op der Säit 93 en Noruff op de Marcel Ewers geschriwwen. Wéi mir hie gefrot hunn, huet den Auteur eis déi fréndlech Erlabnis ginn, deen Noruff och hei am FUUSS ze publizéieren.

De Marcel huet ons viru kuerzem verlooss a feelt ons schonn all immens. Hie war ee vun de wéinegen, deen seng Gemeng Waldbëlleg bis an de leschten Detail kannt huet. Geschichten an Erënnerungen, vun haut, vu gëschter a vu viru laanger Zäit waren an him ganz lieweg; hie war den Historiker vun der Gemeng, hie war de Geograph vun der Gemeng, hie war eng Quell vu Wëssen, déi mir zu all Moment konnten unzapan.

Déi Leit, déi d'Chance haten, mat dem Marcel zesummenzeschaffen, wëssen ém dat Wëssen, dat de Marcel an esou villen Domainen hat. D'Gemeng hat d'Gléck, de Marcel laang Joren als Mataarbechter ze hunn: Hien huet onzieleg Artikelen an dem Gemengebuet geschriwwen; do war rieds vum Michel Rodange, vum 2. Weltkrich, vu Geschichten aus der Gemeng, vu Flouernimm an hir Bedeutung, vu Weekräizer, vu prehistoresche Faustkäiler oder Feilspätzten, vum Kallekbrennen oder vu Kiermesham, vun allerhand klenge Geschichten aus der

Gérard Bender

De Marcel Ewers 2010 nieft dem Jean-Luc Schleich vis-à-vis vum Buergermeeschter Gérard Bender bei der Aweiung vum Fuussepad

Geschicht. Mat der Rubrik „Kennt Dir ons Gemeng?“ huet hie sou munnech Ecken aus der Gemeng virgestallt.

De Marcel war eng dreiwend Kraaft an der Kultur- an Tourismuskommissioun, hien huet Wanderungen organiséiert op Plazen an onser Gemeng, déi vill Leit net kannt hunn, seng Erklärungen a Kommentaren op munche Plaze waren oft spannend, émmer iwwerraschend.

Dem Marcel seng absolut Passioun war awer di prähistoresch Zäit. Hien huet Këschte voll wäertvoll Stecker iwwer d'Préhistoire am Mëllerdall gesammelt. Méi wéi eng Kéier war ech bei him doheem an hu vun engem begeeschterte Mann vill interessant a flott Saache gewise kritt. Allerhand Fondstécker sinn op den Dësch komm, di engem Laien näisch gesot hunn, awer mat him senge fachmännesche Kommentaren e groussen Interessi ervirgeruff hunn.

Dat alles an nach vill méi huet de Marcel a senge bal alldéegleche Sortien iwwer de Flouer vun Haler, Miedernach, Beefort, asw. fonnt. Vill

vu senge Fondstécker, sief dat Silexen an Aaxten aus der Géigend, Handwierksgeschier aus dem Paléolithique supérieur (vu 15 000 viru Christus), oder Feilspätzte sinn haut an der Stad am Musée ze gesinn. Dobäi muss ee wëssen, datt de Marcel doheem e Bauerebetrieb hat an hien oft an d'Stécker ploue gefuer ass; säi Bléck war derart geschoult, datt hie vum Trakter erof an enger geplouter Fuer di klengste Feilspätz oder Faustkeil gesinn huet.

2018 huet de Marcel an der Waldbëlleger Kierch eng Ausstellung organiséiert énner dem Titel „Préhistoire am Mëllerdall“. All Exponate ware vun him. Mat der Hëllef vun der „Société préhistorique luxembourgeoise“, dem „Service d'archéologie préhistorique“ vum CNRA, der Kultur- an Tourismuskommissioun vun der Gemeng, huet de Marcel Ewers a ville Vitrinne ganz wäertvoll Stecker aus onser Mëllerdaller Géigend, déi bis zu 20 000 Joer viru Christus datéiert sinn, virgestallt.

D'Société préhistorique luxembourgeoise ass natierlech e Schwéierpunkt am Marcel senger Geschicht; wéi dës wëssenschaftlech Gesellschaft 2007 aus de Lokalitéiten an der Stad huet missen eraus plénneren an di staatlech Kulturverantwortlecher keng Platz fir si fonnt hunn, huet den deemolege Gemengerot, op Nofro vum Marcel, si zu Waldbëlleg opgeholl, wou si an de Raimlechkeeten niewent der Schoul eng Bibliothéik mat iwwer 5000 Bicher bedreiwen a permanent Publikatiounen an Austausch mat auslännesch Instituter, Universitéiten, Muséeën

an aner Fuerschungszentre maachen. Och dat ass dem Marcel, dee President vun der Gesellschaft war, säi Verdéngscht.

De Marcel war vun 1976 bis 1988 Gemengeconseiller. Leider ass hien 1988 bei der Bildung vun engem Schäfferot iwwergaange ginn, obschonn dat sou geplant war. Doropshin huet hien sech aus der kommunaler Politik zréckgezunn an ass sengem Beruff, senger Famill a sengem Hobby nogaangen.

Wéi awer no de Gemengewale vun 1993 eng nei Equipe d'Geschécker vun der Gemeng iwwerholl huet, huet dem Marcel seng Schwächt fir d'Gemeng Waldbëlleg neien Opschwong kritt a mir haten d'Chance, hien als permanenten Auteur vun onzielegen Artikelen am Gemengebuet ze hunn. Och als Member vu kommunale Kommissioune konnt d'Gemeng op hien zielen.

Fir d'Gemengewalen 2005 war de Marcel séier bereet matzegoen an hien ass direkt gewielt ginn. Hie war dunn de richteg Mann fir an de Schäfferot a mir haten eng immens Chance, e Mann mat senge Kenntnisser vum Terrain, sengem Feigefill, sengem Wésse vun der Geschicht vun onser Gemeng an onser Mëtt ze hunn.

Mat Begeeschterung ass hien un d'Aarbecht gaangen, war an all Schäfferot present, huet oft säi Pefferkär bাাigeluecht, war praktesch an all Kommissiouunssëtzung, wou hie Member war, huet weider vill Article geschriwwen an ass glécklecherweis doheem am Betrib vu sengem Jong voll a ganz ersat ginn. Senger Fra Marie-Anne gëllt e grousse Merci,, datt si de Marcel sou grousshäerzeg mat der Gemeng gedeelt huet.

Mir haten d'Freed an d'Gléck, net némmen de Marcel ze kennen; mir hunn och däerfe mat him schaffen, vu sengem Wésse profitéieren, u senger Begeeschterung deelhueLEN an e Stéck Wee mat him goen, leider e vill ze vill klengt Stéck. Merci fir dat alles.

Aus engem Mensch, deen ech kannt hunn, ass e Mataarbechter ginn an aus deem Mataarbechter ass e Frénd ginn, deen ech geschätzt hunn, deen ech geéiert, deem ech absolut vertraut hunn. Elo ass dee Frénd mir geholl ginn.

Ee wéi de Marcel Ewers ass net ze ersetzen:
Äddi Marcel.

Gérard Bender,
Éierebuergermeeschter vun der Gemeng Waldbëlleg

MERCI, MARCEL!

De Jean-Luc Schleich, mam Marcel zesumme Schäffen an dono Buergermeeschter an haitegen Éierebuergermeeschter vun der Gemeng Waldbëlleg, huet fir de FUUSS senger Unerkennung fir de Marcel Ewers Ausdruck ginn.

Wann ee gudde Mensch dës Welt fir émmer verléisst, dann hannerléisst dat an den Härzer vu senge Familljen a Frënn ee Lach, dat némme schwéier verheelt. Fir déi aner Leit ass et schwéier ze begräifen, datt ee Mensch, deen ee gutt kannt huet, net méi do ass. Dat bréngt engem ee schwéiert Gefill an d'Mokaul. Wat zeréckbleift ass eng schén Erënnerung un déi Zäit wou ee mat deem Mensch ee Stéck Wee konnt zesumme goen. Mat grousem Respekt an Dankbarkeet wëll ech dem Marcel Äddi soen a Merci fir déi Zäit wou ech mat him an der Gemengepolitik a bei séllege Projete verbréngen duerft. Senger Famill wëll ech mäin häerzlecht Bäileed a Matgefille ausdrécken!

Jean-Luc Schleich

De Marcel Ewers war fir déi allermeesch Leit an der Gemeng ee bekannten a beléifte Mensch, eng prägend Perséinlechkeet an eiser Gemeng. Ech wousst zwar als Kand schonns wien hie war, ma richteg kennegeléiert hunn ech de Marcel - de Mars, wéi e genannt gouf - eréischt duerch d'Aktivitéiten an der Gemengepolitik. An de Joren 2004 an 2014 war hie ganz aktiv an d'Organisatioun vun den Erënnerungen un d'Ardennenoffensiv vun 1944 agebonnen. Hien hat déi schrecklech Zäit als Kand nach selwer erlief. Mat sengen ergräifenden Temoignagen huet hien 2014 de Schoulkanner am Seiterter Bësch zu Haler erzielt, wéi vill Angscht a Leed de Krich iwwer d'Leit aus eiser Gemeng bruecht hat. Dem Marcel säin Engagement an der Resistenzorganisatioun LPPD (Sektion lechternach), säin Engagement fir Fridden an Toleranz énner de Mënsche bleiwe mir a gudden Erënnerung.

Ech hunn de Marcel empfonnt als ee Mensch, dee ganz déif mat senger Heemechtsgemeng, mam Buedem an de Leit, verbonne war. Hie war mat Leidenschaft am landwirtschaftleche Betrib aktiv a mat nach méi grousser Begeeschterung huet hien déi national a lokal Geschicht studiéiert. Ongezielt sinn seng interessant geschichtlech

Artikelen am Gemengebuet an herno am De FUUSS. Doranner huet hie ville Leit eist kulturhistorescht ierwe méi nobruecht. Ech géif mir wünschen, datt dem Marcel seng Artikelen enger breeder Lieserschaft aus eiser Gemeng eng Kéier a Buchform kéinte verierft ginn. Mam Marcel verléiert eis Gemeng hire gréisste Lokalhistoriker aus der moderner Zäit. Als President vun der SPL (Société préhistorique luxembourgeoise) war hie matverantwortlech derfir, datt dës nobel Societéit hire Sëtz an eis Gemeng verluecht huet. D'Vir- an d'Fréigeschicht haten him et staark ugedoen a seng Sammlung vun Objeten aus där Zäit hunn national Bekanntheet. An enger schéiner Ausstellung an der Waldbëlleger Kierch konnt een sech ee Bild dovunner maachen.

D'Joren vun 2005 bis 2011 konnt ech mam Marcel zesummen am Schäfferot verbréngen. Seng empathesch an zilorientéiert Aart a Weis, seng Positivitéit a säi Wëssen hunn ech bewonnert. Seng Fairness och! Dem Marcel ass et émmer èm d'Saach gaangen!

Ganz besonnesch bleibt mir och d'Zesummenarbecht um Buch iwver de Michel Rodange am Joer 2017 a schéiner Erënnerung. De Marcel war duerch an duerch ee Spezialist vum Renert a Rodange-Stoff.

Dem Marcel säi Liewen a Wierken am Déngscht vu senge Matmënschen a senger Gemeng bewonnerten ech. Ech wäert déi schéi Momenter wou ech mat him konnt erliewen net vergiessen! Merci fir déi schéi gemeinsam Zäit, Marcel!

*Jean-Luc Schleich
Éierebuergermeeschter*

DEN HISTORIKER AUS DER GEMENG

Zwee Méint viru sengem 84. Gebuertsdag huet eis déi traureg Noriicht erreecht, dass de Marcel Ewers vun Haler gestuerwen ass.

Andrée Henx-Greischer

Perséinlech hunn ech de Marcel 2007 besser kenngeléiert bei de Virbereedunge fir d'Feierlechkeete vun 200 Joer Par Chrëstnech. Ech war begeeschert vum grousse Wësse wat de Marcel hat. Hie war bewandert an der Geschicht vun den alen Haiser am Maria-Theresia-Stil wéi och vun de Kapellen a Weekräizer, wouriwwer hien och Article geschriwwen huet. Duerno hu sech eis Weeér nees bei verschiddene Geleeënheeten an der Gemeng gekräizt wéi bei der Ausstellung an der Sportshal wou hie villes iwver d'Rundstedtoffensiv am Zweete Weltkrich erzielt huet. De Marcel war och laangjärege President vun der Société préhistorique luxembourgeoise S. P. L. a seng grouss Sammlung a säi Wësse waren iwver eis Landesgrenzen eraus bekannt. Dat konnt ee gesi bei der Ausstellung an der Kierch zu Waldbëllieg, déi 2018 stattfonnt huet.

Bei all sengen Artikelen am FUUSS oder a verschiddene Bicher konnt ee seng Begeeschterung erausspieren. Him konnt ee stonnelaang nolauschteren oder mat him diskutéieren, et war ni langweileg wann een a Gesellschaft vum Marcel war.

De Marcel war DEN HISTORIKER AUS DER GEMENG, hie war eng Quell vun Wëssen op déi een zu all Moment konnt zréckgräifen. Ech hunn dat bewonnert.

De Marcel Ewers war iwver laang Joren am Gemengen- a Schäfferot aktiv, fir sain Asaz fir d'Gemeng kenne mir him némme Merci soen.

De Marcel ass net méi do wou hien émmer war a säi Feelen deet senger Famill a ville Leit wéi. Mir mussen ouni de Marcel weiderfueren an wäerten net vergiessen, wat hie fir seng Matbierger an d'Gemeng Waldbëllieg geleescht huet. D'Spuere vun senger wäertvoller Aarbecht bleiwen eis erhalen a ginn net verluer.

*Andrée Henx-Greischer
Buergermeeschterin*

HIE WÄERT EIS FEELEN

Perséinlech hunn ech de Marcel Ewers kenne geléiert, wéi ech un engem vun him geféierte Tour duerch Chrëschtnech deelgeholl hunn. Ech hunn do geléiert, datt déi schéin Haiser an deem Duerf vun Éisträicher gebaut goufen, am Maria-Theresia-Stil, an datt déi Helleg Walburga zu Chrëschtnech present ass. Kapellen a Weekräizer waren och e Gebitt, iwver dat de Marcel vill ze erziele wousst an wouriwwer en dacks geschriwwen huet.

Ech hat natierlech mat vill Interessi dem Marcel seng Artikelen am Gemengebuet gelies, an hu profitéiert, fir hien ze froen, ob ech eng Kéier seng Sammlunge kéint kucke kommen. Mat mengen deemools nach klenge Meedercher sinn ech bei en heem gaangen, an hien huet eis Këschte voll Faustkeiler, Steebeiler, Feilspëtzen asw. gewisen. Mir ware ganz paff iwver déi vill Këschten, mee seng Fra déi sot: „Dat ass nach guer näisch. De ganze Späicher läit voll.“

Mir hunn him stonnelaang nogelauschtert. Iergend wéini hunn ech e gefrot: „Wou hutt Dir da studéiert?“ „Studéiert? Ech si Bauer“, sot de Marcel an huet gelaacht.

Spéiderhi sollt ech nach vill mam Marcel ze dinn hunn. Mat him an dem Jean-Luc Schleich hu mer dat schéint Buch fir déi 190 Joer vum Michel Rodange geschriwwen an zesummegestallt. An en huet nach vill Article fir de FUUSS geschriwwen.

Hie wäert eis feelen. A senger Famill nach vill méi, där onst ganzt Matgefill gëllt.

Marc Barthelemy

FIR SENG 80 JOER!

Eng Delegatioun vun der Kultur- an Tourismus-kommissioun war dem Marcel Ewers wünschen, fir seng 80 Joer: Marc Barthelemy, Maxime Bender, Marc Feidt, Henry Wickens.

Dobäi ass natierlech och d’Gespréich op dem Marcel Ewers seng Sammlunge komm an eng Partie vun de schéinste Stécker si sech ugekuckt ginn.

Fotoen: Marc Barthelemy

AUSSTELLUNG ZU WALDBËLLEG

Am éischte FUUSS vun 2019 war en ausféierleche Bericht iwwer d'Ausstellung an der Waldbëlleger Kierch. Hei sinn e puer Auszich douraus:

Ausstellung Préhistoire am Mëllerdall vum 20. bis den 28. Oktober 2018 an der Kierch zu Waldbëlleg

An der Ausstellung sinn dem Marcel Ewers seng Fondstécker an néng Vitrinnen a mat siwe Plakater gewise ginn. D'Ausstellung wor 66 Stonnen op, an zwar vun 10 bis 18 Auer di zwee Weekender, soss vu 15 bis 18 Auer a moies fir d'Primärschoulsklassen. Affichen an e Programmheft hunn informéiert iwwer Inhalt, Vernissage a Konferenz.

Den Tri an den Op/Ofbau huet d'Société préhistorique luxembourgeoise mam Marcel Ewers di Woch virdru sur place gemat. Mat der Hëllef vun de Gemengenaarbechter hunn de Fernand Spier an de Johny Karger alles getässelt; de Johny Karger huet eng professionnell Power-point-Präsentatioun gemat. D'Zeechnunge si vum Benoît Clarys.

D'Ekippe vun der Kultur- an Tourismus-Kommissioune huet d'Permanence assuréiert an esou den omnipräsennten Marcel Ewers bei senge Féierungen begleet an énnertstëtzzt, an och den Accueil vun de Kanner encadréiert.

Et haten sech sechs Klassen ugemellt, véier vu Waldbëlleg an zwou vu Konsdref. Sou konnte moies 104 héich interesséiert Kanner mat de Léierinnen d'Ausstellung vum begeescherte Marcel Ewers erkläert kréien. Si kruten eng bis annerhalfe Stonn vill gewisen a kruten och hir Froe beäntwert.

318 erwuesse Visiteure si kucke komm. Ganz vill Leit wore Préhistoire-Experten a Bekannter vum Marcel Ewers, regional an landeswät! Et sinn och vill Bauere kucke komm, a vill Leit hate Steng oder soss Saachen dobäi fir dem Marcel Ewers ze weisen.

Samsdes, den 20. Oktober um 10 Auer wor de Vernissage mat enger 30 Leit. De Maxime Bender huet eng Ried gehal, wouran hien dem Marcel Ewers säi Liewenswierk gewierdegt huet. De Fernand Spier huet d'Ausstellung virgestallt. Den Tom Lucas huet mat Stativer all d'Vitrinne geknipst.

Donneschdes, de 25. Oktober, ab 19 Auer wor eng Konferenz, wou mir eng 90 Leit gezielt hunn! D'Madame Buergemeeschter Andrée Henx-Greischer huet eng Ried gehalen, an de Marcel Ewers an och déi zwee Conférenciere mat enger Corbeille geéiert. Exposéeë si gehale gi vum Prähistorik-Fachmann Fernand Spier vun der Société préhistorique, a vum Foni Le Brun-Ricalens,

Direkter vum Service d'archéologie préhistorique vum Centre national de la recherche archéologique, iwwer L'homme du Loeschbour.

Den Här Le Brun-Ricalens huet en Eloge op de Marcel Ewers gehalen an énnerstrach, datt de Marcel him de Wee gewisen hat, fir Archeolog ze ginn. An datt hien, den Här Le Brun-Ricalens, dësen Owend dofir op Waldbëlleg komm ass, obschonns hien op d'Séance académique vun dem Institut grand-ducal sengem Anniversaire invitierert war. Hien huet dem Marcel zwee Bicher geschenkt.

D'Expositioun wor e Risesuccès, wéi mir eis en net erwaart haten. Jideree wor déck zefritten. Fir de Marcel Ewers wor et spannend a flott. Mee e wor frou, wéi di Woch eriwwer wor, déi hie mat stralendem a phänomenalem Asaz gemeeschtert huet!

*Text: Damaris Pletschette
Fotoen: Damaris, Tom Lucas (MNHA)*

DEM MARCEL EWERS SENG ARTIKELEN

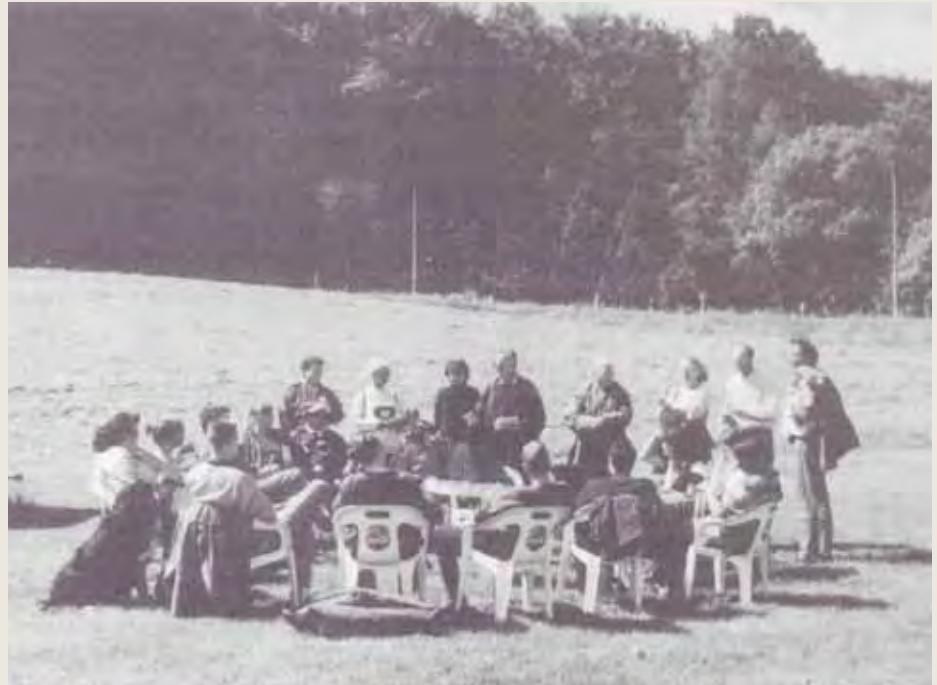
AN DER GEMENG WALDBËLLEG

zesummegestellt vum Marc Barthelemy

Gemengebuet

- 94/2, S. 29-31: Chronik eines alten Bauernhauses.
 „A Schoustesch“ in Haller
- 95/1, S. 26-27: Die „Uelegsmillen“ in Christnach
- 95/2, S. 17-22: Wer war Professor Jean Engling?
- 96/1, S. 29-31: Archäologische Befunde der Ausgrabungen in der „Karelslee“-Höhle bei Waldbillig
- 96/1, S. 31-33: Grüne Kaffeebohnen
- 96/2, S. 26-32: Das gallo-römische Grabdenkmal des C. Sattonius in Waldbillig
- 97/1, S. 19-23: Ein Acheuléen-Faustkeil aus Christnach
- 97/2, S. 14-23: Vor 270 Jahren qualmte in Haller ein Hochofen
- 97/2, S. 23-24: Das Projekt einer Eisenschmelz in Müllerthal
- 98/1, S. 12-15: Die Holzkohlenproduktion und ihre Nebenwirkungen
- 98/1, S. 15-16: Kantonalfest der freiwilligen Feuerwehren des Kantons Echternach in Haller
- 98/2, S. 12-25: Die Flurnamen der Haller Gemarkung, eine Bestandsaufnahme
- 99/1, S. 15-24: Als Luxemburg von der Landkarte verschwinden sollte I. Geburt einer Nation
- 99/1, S. 25: Eng kleng Geschicht aus der Geschicht. Die kriege mer auch
- 99/2, S. 9-18: Als Luxemburg von der Landkarte verschwinden sollte II. Resistenz an Zwangsrekrutierung
- 99/2, S. 19: Eng kleng Geschicht aus der Geschicht. Dat Sécherst
- 00/1, S. 19-23: Als Luxemburg von der Landkarte verschwinden sollte III. D'Rundstedt-Offensiv
- 00/1, S. 23-24: Eng kleng Geschicht aus der Geschicht. Heubläseridylle, oder: eine feine Maschine
- 00/1, S. 24-26: Eng Grimmel Kulturgeschicht. Du herdier et de sa herde
- 00/2, S. 15: Die letzten Tage im Leben des Louis F. Schwall, GI bei der 5th U.S. Infantry Division
- 00/2, S. 16: General Pattons genialer Plan
- 00/2, S. 16-19: Das 11. Regiment der U.S. Infanterie befreit Waldbillig, Müllerthal und Haller
- 00/2, S. 20-23: 1. Oktober 2000. Die Gemeinde Waldbillig ehrte einen in Haller gefallenen amerikanischen Soldaten
- 00/2, S. 24-25: Eng kleng Geschicht aus der Geschicht. Allerlei über das Schmalz
- 00/2, S. 26: Die Kapelle im Niesenthal
- 00/2, S. 27: Wegkreuz auf der Anhöhe zwischen Christnach und Heffingen
- 00/2, S. 27-28: Wegkreuz in Waldbillig, Ecke Rue Michel Rodange - Kalkewee
- 01/1, S. 10-13: Zum 125. Todestag unseres Nationaldichters Michel Rodange
- 01/1, S. 14-16: Zum 200. Geburtstag von Prof. Jean Engling aus Christnach
- 01/1, S. 27-29: Eindrücke einer heimlichen Erinnerungsfahrt nach Natzweiler-Struthof
- 01/1, S. 32-33: Eng kleng Geschicht aus der Geschicht. Verkehrsunfall Anno 1925
- 01/1, S. 34: Kapelle am Römerweg in Christnach
- 01/1, S. 34-36: Wegkreuz an der Felser Strasse, gegenüber dem Christnacher Schloss
- 01/1, S. 36-37: Wegkreuz in der Gässel, in Christnach
- 01/2, S. 18: Eng kleng Geschicht aus der Geschicht. Dicke Kartoffeln
- 01/2, S. 28: Riemenscheibe an der ehemaligen Werkstatt von Wagnermeister J. P. Alff, Rue des Fleurs
- 01/2, S. 29: Steinernes Kreuz an der Kirchenmauer in Waldbillig
- 01/2, S. 29: Eingangstor zum Bour-Haus, Rue André Hentges, Waldbillig
- 02/1, S. 14-15: Eng kleng Geschicht aus der Geschicht. Kirsch? Queetsch? ... oder?
- 02/1, S. 15-17: Eng kleng Geschicht aus der Geschicht. Geschichte um einen Hasen, oder: dumm gelaufen
- 02/1, S. 28-30: Den Nationaldichter Michel Rodange – e Bëlleger Jong
- 02/1, S. 36: Skulptierter Steinbock in Form einer Muschel, in der Umfassungsmauer Ecke Am Amécht – Rue de Hallerbach, Haller
- 02/1, S. 36: Statue des guten Hirten über dem Portal der Kapelle von Haller
- 02/1, S. 36-37: Gallo-römisches Reiterbild in der äußeren Chormauer der Haller Kapelle
- 02/2, S. 14-15: Eng kleng Geschicht aus der Geschicht. Die Abrechnung

- 02/2, S. 15-19: Gab es im
Mittelalter in Christnach eine
Münzprägestätte?
- 02/2, S. 20-21: Harthaff
- 02/2, S. 21: Haus Bour neben der
Waldbilliger Kirche
- 02/2, S. 21: Wegkreuz an der
Uelegsmillen
- 03/1, S. 14-17: Eng kleng
Geschicht aus der Geschicht.
Verständigungsprobleme.
Déi Eechternoacher kommen
ëmmer no. Der greise
Lateinschüler
- 03/1, S. 18-20: Der Weltkrieg 1940-
1945. Einwohner
der Gemeinde Waldbillig als
Freiwillige in der
Brigade Piron. Teil 1
- 03/1, S. 21-24: Aus dem Tagebuch
von Jean-Pierre Majerus,
Mitglied der Brigade Piron
- 03/1, S. 28: Haus Nummer 14 in der
Rue du Hallerbach
in Haller
- 03/1, S. 28: Der Schwarze Mann
- 03/1, S. 28-29: Hougericht
- 03/2, S. 21-23: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
Von Hasen und Wilddieben
- 03/2, S. 24-27: Rundstedt-Offensive 1944. General
George S. Ruhlen, der Verteidiger von Haller, ist tot
- 03/2, S. 31: Magnumflasche der Brennerei Pierre Walch
- 03/2, S. 31: Reklametafel der Brennerei Emile Richard
- 03/2, S. 31: Wegweiser zur Brennerei Distillerie du
Mullerthal Ed. Lies
- 04/1, S. 15-18: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
Von Hasen und Wilddieben Teil II
- 04/1, S. 20-25: Der Weltkrieg 1940-1945. Einwohner
der Gemeinde Waldbillig als Freiwillige in der
Brigade Piron. Teil 2
- 04/1, S. 40-41: Das sogenannte Christnacher Schloss
- 04/1, S. 41: Grundhofer Schloss
- 04/1, S. 41-42: Heringer Bannmühle
- 04/2, S. 10-13: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
Von Hasen und Wilddieben Teil III
- 04/2, S. 27-29: We remember 5th Red Diamond Infantry
division, 18. Dezember 2004 (Auteur net uginn)
- 04/2, S. 30: Dixebuer, beim Millepitter
- 04/2, S. 30-31: Schiessentümpel
- 04/2, S. 31: Sirene auf dem Vereinsbau in Christnach
- 05/1, S. 32-34: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
Eine runde Sache – e Kranz Kuch

Promenade archéologique am Mëllerdall am Joer 2000

- 05/1, S. 54: Erinnerungsdenkmal auf der Anhöhe
zwischen Waldbillig und Christnach
- 05/1, S. 54: Erinnerungsdenkmal in Haller
- 05/1, S. 54-55: Lourdesgrotte in der Siwebaach
- 05/2, S. 15-17: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
Vom Gesinde und guten Kartoffelessern
- 05/2, S. 17-22: Erlebnisse von Jacques Engling aus
Christnach. Jahrgang 1923
- 05/2, S. 28: Birnbäume Neelchesbierebeem am Weg nach
Harthof in Haller
- 05/2, S. 28: Torbogen zur Uelegsmillen
- 05/2, S. 28: Denkmal 100 Joer Chorale Ste-Cécile in
Waldbillig
- 06/1, S. 32-33: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
Harte, Steine. Aus der Chronik der Waldbilliger
Familie Hertz
- 06/1, S. 33-35: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
Die Entscheidung
- 06/1, S. 35-38: Die Odyssee von Fred, Schuller
- 06/1, S. 38-40: Brian Schwall ist tot.
- 06/1, S. 45-46: Alte Kaminplatte im Haus Nummer 2 in
der Rue de la Montagne
- 06/1, S. 46: Portal der Haller Kirche
- 06/1, S. 47: Prozessionskapelle Rue de la Montagne-
Rue des Fleurs
- 06/2, S. 26: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
Erny Gillen
- 06/2, S. 28-29: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
E Krack an enger Taass

2005: De Buergermeeschter Gérard Bender vereedegt de Marcel Ewers als Schäffen, an och d'Conseillèren Anne-Rose Simon an Diane Tobes.

06/2, S. 30: Kreuz über dem Erinnerungsdenkmal in Waldbillig
 06/2, S. 30: Unterstand auf dem Friedhof in Haller
 06/2, S. 30: Quellenfassung im Müllerthal
 07/1, S. 29-30: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
 Das kleine „Wort“ von hier und dort
 07/1, S. 30: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
 Verkauf 1858 des Landgutes A Barthels
 07/1, S. 30-37: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
 Von Mistwagen und starken Männern
 07/1, S. 39-40: Villa Heintz van Landewyk in Müllerthal
 07/1, S. 40: Pavillon im Langebësch in Haller
 07/1, S. 40: Landmarken-Standpunkt in Müllerthal
 07/2, S. 21-22: Die Société préhistorique
 luxembourgeoise hat ihren Sitz nach Waldbillig verlegt
 07/2, S. 22-24: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
 Eine kalte Dusche. Erny Gillen & Marcel Ewers
 07/2, S. 24-25: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
 Gepanschtes Benzin
 07/2, S. 25-26: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
 Der preußische Eidam
 07/2, S. 27-30: 200 Jahre Pfarrei Christnach
 07/2, S. 32: Blumenschmuck vor der Gemeinde
 07/2, S. 32: Fußgängerbrücke über die Schwarze Ernz
 in Müllerthal
 07/2, S. 32 Pavillon beim Haus Tavares in Waldbillig
 „in Kilkier“

08/1, S. 36-37: Einmaliger Grenzstein auf der Christnacher Gemarkung
 08/1, S. 39: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
 Déi mat de blénkege Knäpp
 08/1, S. 40-42: Brief von der russischen Front vom 6. Juni 1943
 08/2, S. 24-27: Das Buch vom „Hoff Crüsnoch“
 09/1, S. 44-47: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
 Namensänderungen
 09/2, S. 23-28: 65 Jahre Rundstedt-Offensive
 10/1, S. 28: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
 Die Ramerfrächen
 10/1, S. 29-31: Ein seltenes eisenzeitliches Keramikgefäß vom Typ „marnien“ aus der Karelslée-Höhle bei Waldbillig
 10/2, S. 22-23: Zur Person des Dichters Auguste Liesch (Auteur net uginn)

11/1, S. 21-24: Brandkalk aus Christnach
 11/1, S. 24: Kleng Geschichten aus der Geschicht.
 Waterloo

DE FUUSS

2013, S. 122-125: Pfarrkirche und Pfarrei Waldbillig
 2014, S. 165-168: Die Société préhistorique luxembourgeoise, S. P. L. hat ihren Sitz in Waldbillig (mat Foto!)
 2014, S. 174-184: Wie der erste Weltkrieg Luxemburg überraschte – Paralysie eines Landes
 2014, S. 185-193: Sorgen und Nöte der luxemburgischen Zivilbevölkerung im Ersten Weltkrieg
 2015, S. 234-239: Lebenslauf von Professor Jean Engling 1801-1888. Der große Gelehrte von der „Uelegsmillen“ bei Christnach
 2016, S. 244-251: Michel Rodange (1827-1876).
 Sein Leben und Werk
 2017, S. 245-248: 1917-1920, Geburtswochen einer „Neuen Zeit“ (B. Weber, 13.6. 1919)
 2018/1, S. 64-66: Luxemburgische Ausdrücke mit gallo-römischen Ausdrücken
 2018/2, S. 75-77: Über das Loheschälen bei uns
 2020/1, S. 98-107: Vor 75 Jahren überrannte uns die Rundstedt-Offensive

Soss Publikatiounen

1977: 150^e anniversaire Michel Rodange –

75^e anniversaire Fanfare Waldbillig.

S. 389-397: Kanonen aus Haller

S. 399-400: Haaler am Krich

Waldbölleger Musek Centenaire 1902-2002

S. 146-167: Das Müllerthal in der Vorgeschichte

2002: De Michel Rodange 1827-1876 a seng

Heemechtsgemeng Waldbölleg.

Verschidden net gezeichnete Artikele vun der
Kulturkommissioune

S. 7-10: Michel Rodange und seine engere Heimat

S. 11-18: Kurzer Lebenslauf unseres Nationaldichters
Michel Rodange

2008: 200 Jar Par Chrëstnech 1808-2008

S. 54-59: Professor Jean Engling (1801-1888)

S. 72-79: Die Gründung der Kirche von Christnach,
von Heinrich Adolf Reuland

S. 92 -97: Ein Acheuléen-Faustkeil aus Christnach

S. 98-101: Gab es im Mittelalter in Christnach eine
Münzprägestätte?

S. 102-106: Das Buch vom „Hoff Crüschnach“

S. 144-146: Die Uelegsmillen in Christnach

S. 148-149: Einmaliger Grenzstein auf der
Christnacher Gemarkung

S. 150-155: Der Schiessentümpel

S. 156-159: Große Wäsche am Reedgesbuer

S. 160-163: D'Holzsee vu Befort, Gedicht von
Joseph Keup

S. 190-195: Erlebnisse von Jacques Engling aus
Christnach. Jahrgang 1923

S. 196-198: Geschichtliches zur Brigade Piron

S. 200-205: Die Kriegserlebnisse von Joseph Jung,
Mitglied der Brigade Piron

2017: 190 Joer Michel Rodange

S. 11-23: Michel Rodange. Sein Leben und Werk

S. 102-107: D'Porkierch vu Waldbölleg

S. 130-134: Die Karelslée-Höhle in Waldbillig

S. 134-136: Der Pseudo-Dolmen im Schnellert

Iwwer de Marcel Ewers

Buet 00/1, S. 37: Promenade archéologique au Müllerthal

Buet 05/2, S. 3: Vereidigung der neuen

Gemeinderatsmitglieder

Buet 09/2, S. 1: Aweiung Heringer Millen

Buet 10/1, S. 20: Aweiung Fuussepad

Fuuss 2015, S. 207: Commemoratiounsfeierlechkeeten

70 Joer Ardenneroffensiv

Fuuss 2015, S. 212-214: Am Bësch

Fuuss 2015, S. 217: Organisatiounscomité

Fuuss 2017, S. 267: Foto Vernissage Ausstellung

„Et war eemol ... zu Waldbölleg“

Fuuss 2018/2, S. 78-80: Interview (Maxime Bender)

a Gratulatioun fir déi 80 Joer vun der

Kulturkommissioune

Fuuss 2018/3, S. 91-92: Ukënnegung Ausstellung

Marcel Ewers

Fuuss 2019/1, S. 56-71: Reportage Ausstellung

Marcel Ewers

Fuuss 2019/2, S. 61: A. G. vun der S.P.L. mat Foto

Fuuss 2020/2, S. 56-57: A. G. vun der S.P.L. mat Foto

Fuuss 2021/2, S. 57-58: A. G., S.P.L., mat senger Ried
als President

200 Jar Par Chrëstnech 1808-2008, S. 19, S. 238: Fotoen

190 Joer Michel Rodange, S. 306-307: Fotoen

DE MARCEL EWERS AN DER SOCIÉTÉ PRÉHISTORIQUE LUXEMBOURGEOISE S.P.L.

1981 ass de Marcel Member gi vun der S.P.L.
 Vun 1987-2020 war hie Member vum Comité.
 Zwee Joer, vun 2012-2014, war hie Vizepresident.
 Sechs Joer, vun 2014-2020, war hien de President.

Table ronde, visites guidées et expositions par M. Ewers

Table ronde 1990

17-18.11.1990 : Table ronde de Beaufort

Cette table ronde succédaient à celles de Besançon, Bâle, Strasbourg et Ancerville.

Marcel s'occupait de l'hébergement des participants dans un hôtel à Beaufort avec salle pour les communications.

Deux participants logeaient chez Marcel à Haller, à savoir Erwin Czesla (Uni. Köln) et Detlef Gronenborn (Uni. Frankfurt).

Visites guidées par M. E.

24.06.1992: Visite de l'exposition de la collection M. Ewers au Musée de la Ville d'Esch-sur-Alzette : « L'occupation préhistorique du Plateau de Beaufort ».

11.06.1994 : « Sur les traces du Dr. Ernest Schneider.

30.06.2001 : Excursion archéologique à « Beaufort et alentours : Incisions rupestres ».

18.09.2010 : Promenade au Mullerthal. Présentation de l'Homme noir, de l'éperon barré : de l'Incision rupestre de la Heringerbürg.

02.07.2011 : Promenade dans les environs de Beaufort, Aalebuerg Kleisjesdelt.

29.09.2018 : Visite Aalebuerg, Rëtschlee, Klingenbuer, Kleisjesdelt.

Expositions M. E.

1980/1981 : Exposition artefacts collection Ewers dans une salle de l'école primaire de Haller.

24.06.1992 : Exposition de la collection M. Ewers au Musée de la Ville d'Esch-sur-Alzette : « L'occupation préhistorique du Plateau de Beaufort ».

06.-08.04.1996 : « Bekanntschaft mat denen déi virun eis do waren. E Blék an d'Urgeschicht ». Ausstellung im Vereinsbau Jos. Rennel zu Waldbillig.

À partir du 17.03.2010, exposition d'artéfacts de la période néandertalienne dans une des salles de la Heringer Millen. Collection : Marcel EWERS, Haller

20.-28.10.2018 : Ausstellung Marcel Ewers, mat senge schéinste Fondstécker, vum 20. bis 28. Oktober 2018 an der Kierch zu Waldbëlleg.

Participations de M. Ewers à l'étranger

Printemps 1993 : Visite à l'Université de Louvain-la-Neuve par Jean Heim, palynologue, du laboratoire de faible radioactivité pour les dates C14, responsable M. Étienne Gilot, et du laboratoire de palynologie, responsable M. Jean Heim.

Été 1994 : Inauguration officielle du Préhistosite de Ramioul (Flémalle).

La grotte de Ramioul fut découverte en 1911 par des membres des Chercheurs de la Wallonie qui y créèrent un petit musée. En 1994 le musée fut remplacé par le préhistosite de Ramioul.

Groupe de contact Préhistoire du FNRS belge

15.12.2000 : Réunion à Bruxelles à l'Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique.

14.12.2002 : Réunion à l'Université de Liège, place du 20. Août.

16.12.2006 : Réunion à l'Université de Liège, place du 20. Août.

19.12.2009 : Réunion au Moulin de Beez, Namur.

18.12.2010 : Réunion à Tongres. Marcel Ewers ne pouvait pas y participer en raison d'importantes chutes de neige. Impossibilité de se rendre à Luxembourg-Ville.

E puer Gedanken un de Marcel (1938-2022)

Haut hätt de Marcel 84 Joer kritt. Mir hate scho fir d'Porte ouverte, och wa se némme vag geplangt war, un den Datum vum 3. Abrëll geduecht, fir dann, mam Marcel, säi Gebuertsdag ze feieren. Et ass awer leider anescht komm. Dir wësst, dass de Marcel Ewers ons den 8. Februar 2022 fir émmer verlooss huet. Un der Comitéssëtzung vum 19. Januar 2022 konnt de Marcel schonn net deelhuelen, well hien sech net esou gutt gefillt huet.

Als jonke Kärel hat de Marcel duerch Zoufall an engem Stéck vun hirem Betrib eng réimesch Mënz fonnt. Dat war énner anerem sécher den Ustuoss zu senger Passioun, awer warscheinlech och doduerch, dass am Mëller dall duerch Leit wéi de Nicolas Thill (1885-1967) vun Hiefenech an den Michel Hoss (1895-1971) vun der Reilander Millen, d'Préhistoire an den 1930er-Joren schonns gutt bekannt war.

1980 hat de Marcel an der Schoul vun Haler eng kleng Ausstellung gemaach iwwer seng prähistoresch Trouvailler aus senger Géigend. An der Presse hat hien iwwer d'Société préhistorique luxembourgeoise gelies, déi deemools en internationale Colloque organiséiert hat. Dorops huet de Marcel d'S.P.L. kontaktéiert an ass 1981 Member ginn. Vun 1987 bis 2022 war hie Member vum Comité, vun 2012 bis 2014 Vizepräsident an ass dunn vun 2014 bis 2020 President vum Veräin ginn.

Duerch seng intensiv Prospektioun vun de geploute Felder ém Haler, Waldbëlleg, Beefort, Miedernach, Reisduerf, asw, konnt de Marcel eng grouss Sammlung vun dausende prähistoresch Artefakten opbauen, vum Alpalöolithikum bis zur Bronzezeit, eng Sammlung déi wëssenschaftlech vu groussem Wäert ass an op eng grandios Manéier dat ergänzt, wat bis elo vun der Préhistoire am Mëller dall bekannt ass.

Dem Marcel ass et awer net eleng ém d'Sammelé gaangen. Hien huet a munchem Artikel seng Fondstécker beschriwwen a chrono-kulturell ausgewäert. Seng Fondplazzen huet hien mam Flouernumm uginn a ganz akribesch op der topographescher Kaart agedroen, wat jo besonnesch wichteg ass fir spéider Ênnersichungen respektiv Gruewungen. An deem Kontext muss och gesot ginn, dass de Marcel eis am Aarbechtsgrupp oft mat deem engen oder aneren apaarte Fondstéck iwwersascht huet. Ech hat d'Freed an d'Éier, mam Marcel verschidde Fondplazzen vum Mesolithikum a fréineolithesch Fondstécker ze publizéieren. De Marcel selwer huet schonn an den 1980er-Joren iwwer de

Fernand Spier

Professer, den Abbé Jean Engling (1801-1888) vun der Uelegsmillen bei Chrëschtnech, e groussen Archäolog aus dem 19. Joerhonnert, geschriwwen. Hien huet och iwwer neolithesch Planze publizéiert, wéi de Speltz an d'Léngent. Eng ganz grouss Aarbecht vum Marcel iwwer seng Fondplazzen fannt Dir am 1. Band vum Buch „Beaufort – Im Wandel der Zeiten“ dat 1993 erschéngen ass.

De Marcel war e ganz aktive Member. Hien huet gäre fir d'Membere vun der S.P.L. an aner Interesséierte Visitten duerch de Mëller dall gemaach, énner anerem „Sur les traces du Dr. Ernest Schneider“ wou et ém Schläifrillen an aner Incisiounen an de Fielse gaangen ass. E besonnesch Thema vum Marcel war d'Besichtigung vun der Aalebuerg bei Beefort, eng eisenzáitlech Befestigung aus dem 6. Joerhonnert viru Christus, déi 1940/41 duerch den Tübinger Universitésprofesser Gustav Riek (1900-1976), am Rang vun SS-Obersturmführer bei der SS-Ahnenerbe, mat méi oder wéineger gezwongener Höllef vun 17 Zaldoten aus der Lëtzebuerger Freiwëllegekompanie, ausgegruewe gouf. Mir däerfen net vergiessen, dass de Marcel schonn als Kand vu 6 Joer huet misse flüchten; Haler louch nämlech an der Südfront vun der Ardennenoffensiv.

De Marcel war och bei de Prähistoriker am Ausland gutt bekannt. Esou war hien 1994 um Vernissage vum Préhistosite zu Ramioul bei Flémalle no bei Léck an der Belsch. Hien ass och matgefuer op Reunioune vum Groupe de contact préhistoire vum FNRS belge. Bal all Prähistoriker dee fir d'S.P.L. e Virtrag gehalen huet, war beim Marcel zu Haler, wou se vun him a senger Fra Marie-Anne émmer léif empfaange goufen. Dofir ass et och net verwonderlech, dass d'Table ronde iwwer de

Mesolithikum, déi de Professer André Thévenin (1930-2017) vun der Universitéit Besançon reegelméisseg organiséiert huet, vum 17.-18. November 1990 zu Beefort war. De Marcel hat deemools en Hôtel zu Beefort organiséiert wou d'Participanten iwwernuechte konnten an deen och e Sall hat, wou déi verschidde Virträg konnte gehale ginn.

De Marcel hat och sou much Ausstellung vun senger Sammlung, schonns 1992 am Musée vun Esch-Uelzecht, awer och zu Waldbëlleg am Veräinsbau oder an der Heringermillen. Am Oktober 2018 hat d'Gemeng Waldbëlleg mat der Kultur- an d'Tourismuskommissioun, dem Syndicat d'initiative, dem CNRA an der S.P.L. eng Ausstellung mat dem Marcel senge schéinste Fondstécker an der Kierch zu Waldbëlleg organiséiert an dat, fir sain 80. Gebuertsdag ze feieren.

Dass mir haut hei an dësem Gebai sinn, verdanke mir och dem Marcel. Wéi d'S.P.L. aus de Lokalitéiten vum Centre Albert Wagner um Kierchbierg an der Stad huet misse plënneren, huet de Marcel op seng Nofro beim Gemengerot, déi Säll hei am Centre scolaire et sportif Michel Rodange fir d'S.P.L. kritt.

Bei Geleeënheet vun der Porte ouverte den 3. Abrëll, dem Marcel säi Gebuertsdag, wäerte mir besonnesch un hien erënneren an him villmoos Merci soen. De Marcel war e grousse Prähistoriker deen net vergiess gëtt. Madamm Ewers, de Comité vun der S.P.L. huet decidéiert lech als Éieremember, d.h. als Member à vie ze ernennen.

*Fernand Spier
Foto: Damaris*

Bibliographie Marcel Ewers

Ewers, M. 1986, Triticum spelta, le « Blé » du Néolithique. Réflexions sur l'épeautre. Bull. Soc. préhist. luxembourgeoise 8, 1986, 107-121.

Ewers, M. 1987, L'abbé Jean Engling 1801-1888. Portrait d'un grand archéologue luxembourgeois. Bull. Soc. préhist. luxembourgeoise 9, 1987, 147-154.

Ewers-Bartimes, M. 1988, Das „Steinalter“ von Prof. J. Engling. Prähistorische Forschung in Luxemburg vor 120 Jahren. Bull. Soc. préhist. luxembourgeoise 10, 1988, 229-247.

Ewers, M. 1989, Linum usitatissimum L. Le lin, une plante cultivée du Néolithique. Avec en annexe : L'homme et la femme sur la roche à Altlinster, par J. Engling, professeur de philosophie, membre effectif de la Société pour la recherche et la conservation des monuments historiques dans le Grand-Duché de Luxembourg. Publ. Sect. Hist. Inst. Gr.-Ducal de Luxembourg, 2, 1846, 95-103. Bull. Soc. préhist. luxembourgeoise 11, 1989, 169-202.

Ewers-Bartimes, M. 1993, Die vorgeschichtliche Besiedlung der Hochebene von Befort. In: Beaufort. Im Wandel der Zeiten (Bd. 1). Imprimerie Saint-Paul 1993, 19-53.

Ewers, M. 1996, Archäologische Befunde der Ausgrabungen in der Karelslee-Höhle bei Waldbillig. Gemengebuet, Gemeng Waldbëlleg N° 1-1996.

Ewers, M. 1996, Das gallo-römische Grabdenkmal des C. Sattonius in Waldbillig. Gemengebuet, Gemeng Waldbëlleg N° 2-1996.

Ewers, M. 1997, „Ein Acheuléen-Faustkeil aus Christnach, aus der Viirgeschicht vun der Bëlleger Gemeng“. Gemengebuet, Gemeng Waldbëlleg N°1-1997, 19-23.

Ewers, M. 2009, „Ein Acheuléen-Faustkeil aus Christnach“. 200 Jar Par Chrëstnech 1808-2008. Erausgi vum Organisatiounscomité Abrëll 2009. © Kierchefabrik Chrëstnech, 92-95.

Ewers, M. 2009, Gab es im Mittelalter in Christnach eine Münzprägestätte? 200 Jar Par Chrëstnech 1808-2008. Erausgi vum Organisatiounscomité Abrëll 2009. © Kierchefabrik Chrëstnech, 98-101.

Ewers, M. 2010, Nicolas Thill, Pionier der Luxemburger

SOCIÉTÉ PRÉHISTORIQUE LUXEMBOURGEOISE

Le mot de la présidente

Léif Memberen,

e puer Deeg ier deen heiten Text un lech sollt verschéckt ginn, hu mir di traureg Noriicht kritt vum Verscheeden vun eisem fréiere Präsident (2014-2020) a laangjärege Member vum Comité (1987-2022) Marcel Ewers. Hie wäert ons feelen. Der Famill onst opriichtegt Bäileed.

D'Majoritéit vum Comité huet sech fir eng schrifftlech Assemblée générale entscheet, wéi dat schonn d'lescht Joer de Fall war a wéi d'Gesetz vum 17. Dezember 2021 et an der haiteger Situatioun vun der COVID-Pandémie erlaabt (loi du 17 décembre 2021 portant modification de la loi modifiée du 23 septembre 2020 portant des mesures concernant la tenue de réunions dans les sociétés et dans les autres personnes morales). Dat mécht d'Kommunikatioun net einfach, mä mir versichen mat Ärer Hëlfel dat Bescht draus ze maachen. Merci also am Viraus dofir, dass Dir eis Är Meenungen zu den eenzèle Punkte vum Ordre du jour matdeelt, fir dass mir d'Gesellschaft trotz allem kënne weider um Liewen halen a weiderentwéckelen. Mir hoffen och, dass mir lech e Programm kënnen zesummestellen deen ons et erlaabt ons erëmzegesinn a weiderzeschaffen. Well mir wëllen trotz der Pandemie mat neie Projeten an d'Zukunft blécken, esou gutt et geet.

Am Laf vum Joer 2021, hu mir e puer Memberen duerch den Doud verluer. Et sinn dat d'Madamm Grisse an hire Mann Aender Grisse, e laangjärege an aktive Member vun der S.P.L., d'Madamm Marie-France Vacciani an den Här Fernand Emmel. Mir wëllen e Moment stëll u si denken an si op dës Manéier an ons Versammlung aschléissen.

Mir hunn awer och e puer nei Memberen ze begréissen: d'Hären Denis Colin, Norbert Lindenlaub a Mike Rippinger. Mir freeën ons iwver hiert Interessi un der Urgeschicht a wünschen hinnen eng gutt Zesummenaarbecht mat ons. All neie Member encouragéiert ons weiderzemaachen a gëtt ons Hoffnung, dass eng Relève méiglech ass.

Dëst Joer muss de Comité net nei gewielt ginn (nëmmen all 2 Joer). Mir können erfreelecherweis weider op all 12 aktuell Memberen zielen, woufir mir hinne Merci soen, ganz besonnesch der Generalsekretärin Marie Paule Wagener, déi eng Schlësselfunktioun an der Gesellschaft huet.

Wéi Dir aus dem Aktivitésbericht 2021 erfuere wäert, huet de Comité an der zweeter Hallschent vum Joer, nodeem mir all geimpft waren, erëm méi aktiv dat neit Joer virbereet, wéi och den nächste Bulletin.

Éier mir d'Assemblée générale ufänken wölle mir lech awer zwou wichteg Informatioune matdeelen, an zwar eng schlecht an eng gutt:

Ufank 2021 hu mir erfuer dass d'Gemeng lechternach de Bail vum Musée de Préhistoire Hihof opgeléist huet an dorop hin de Musée definitiv zougemaach gouf. Elo gëtt d'Sammlung vum Centre national de recherche archéologique (CNRA) iwerholl an zu Beringen am Depot erhal. Den Hihof war den eenzege Musée am Land dee ganz der Urgeschicht gewidmet war. Hie gouf vun onsem laangjärege Member André Grisse opgebaut a mat der Ënnerstëtzung vun der Gemeng lechternach verwalt. D'S.P.L. war zwar net direkt u senger Ariichtung 1990 bedeelegt, mä 2018 hat den Änder de Wunsch geäussert, e puer Neierungen ze ënnerhuelen an hat mech gefrot him dobäi ze hëlfen, an dësem Sënn e Projet ze

entwickelen. Zum Schluss war hien dann awer net iwwerzeugt datt ee misst ganz fundamental Ännernungen maachen an d'Gemeng lechternach hat och vläicht euge Pläng, eppes aneres aus dem Hihof ze maachen, soudass et schlussendlech zu kenger Ännernung koum. Dass dése Musée verschwénnt ass sécher keng gutt Saach, mä wa kaum een an e Musée geet, muss ee sech froen wat ee falsch mécht an et muss ee versichen et besser ze maachen. Mir können der Gemeng lechternach hier Entscheidung verstoen; well esou wéi an de leschte Joren konnt et net weidergoen.

Déi gutt Nouvelle koum vum FUUSS, dem Gemengeblat vu Waldbëlleg, an dem den Här Barthelemy, Member vun der S.P.L. a Präsident vun der Kulturkommissioun vun déser Gemeng, émmer ganz detailléiert iwwer ons Gesellschaft bericht, woufir mir him besonnesch Merci soen. Aus dem zweete Blat vu 2021 hu mir erfuer, dass de Conseiller Maxime Bender sech Suergen iwwer d'Schleissung vum Musée zu lechternach gemaach huet, an dass hien ugefrot huet, ob een net e puer al Steng aus dem Hihof an engem Sall vun der Gemeng Waldbëlleg ausstelle kënnt. Mir soen dem Här Bender Merci fir dés Proposition an mir soen och dem Gemengerot Merci dofir, dass hien d'Kultur an Tourismuskommissioun domat ugestallt huet sech iwwer d'Zukunft vun désem Musée ze informéieren.

Mir sinn dovun iwwerzeugt, dass de Mëllerdall de vill bessere Standuert fir d'Vermëttlung vun Urgeschicht wär. Hei komme vill Leit aus dem In- an Ausland laanscht, déi sech mat der Natur verbonne fillen oder déi sech erém méi staark mat der Natur verbanne wëllen. Op déser Plaz kënnt een, zum Beispill zesumme mam Natur & Geopark Mëllerdall, eng Zort Mini Fuer-

schungs- a Vermëttlungszentrum opbauen, fir deene Leit, déi hei spadséiere kommen, interessant Informatiounen a Gedanke mat op de Wee ze ginn, a fir se un der laanger Mënschheetsgeschicht ze interesséieren. An hei kënnnten och d'Schoulen Steenzäit op eng lieweg Aart a Weis experimentéieren. Mir wëllen énnersträichen dass Urgeschicht méi ass wéi al Steng, well alles wat mir denken, maachen a llen huet déif Wuerzelen an déser Geschicht.

Opbauend op der risege Sammlung vum Marcel Ewers vun Haller, a vill anere Sammlungen aus déser

Géigend, kënnne mir ons gutt virstellen speziell iwwer dräi Fondkategorien ze fuerschen an ze vermëtteln. Et sinn déi folgend dräi Kategorien vun deenen enorm vill Beweismaterial virläit an iwwer déi trotzdem zu Lëtzebuerg nach kaum gefuerscht ginn ass.

Un éischter Platz: esou komesch wéi dat och am Mëllerdall klengt sinn et d'Millesteng, déi säit dem Ufank vum Bauerentum, viru 7500 Joer, eng wichteg Roll an der Wirtschaft gespillt hunn. Déi allermeesch Steng, déi an der Urgeschicht fir d'Muelen vun de Käre benutzt si ginn, kommen aus den Nopeschlänner, der Eifel, der Belsch, dem Saarland an aus Lothringen. Do wou dës Millesteng haut op de Felder leien, stoung en Haff oder en Duerf wou Mënsche gelieft hunn. Mee et gëtt bis haut weder eng genau Opnam, nach eng Verbreedungskaart, nach eng präzis petrografesch Bestëmmung vun dése Steng.

Als zweet wichtige Fuerschungsobjet sinn d'Steebeiler ze nennen, vun deene mir hei zu Lëtzebuerg un der Énnersauer - tëscht Dikkrech a Wasserbëlleg - e bedeitenden Hierstellungszentrum nowise kennen. Dës schwaarz Beiler (aus Devongeröller), déi iwwer d'ganzt Land, a souguer bis wäit iwwer d'Grenzen, verbreet sinn, sinn eng interessant prähistoresch „Spezialitéit“ aus eiser Géigend, déi erstaunlecherweis bis elo nach kaum énnersicht gouf. Duerch hier geographesch an topographesch Verdeelung kann een och zimmlech genau novollzéien wéi, wou a wéini d'Ofholze vun de Bëscher ofgelaſt ass.

Den drëtten Objet, deen dréngend sollt énnersicht ginn, sinn d'Feiersteng (Silexen), dat heescht dat Material aus dem an der Steenzäit all déi Saache gemaach goufen, déi

hu misse schaarfkanteg sinn, wéi zum Beispill Feilspétzen a Messeren. Lëtzebuerg huet praktesch keng natierlech Virkommen vun dësem gudde Material a praktesch alles kënnt dofir aus de Nopeschlänner, un éischter Plaz aus der Belsch an Holland, mä och aus dem Rheinland an aus de Silexgrouwen vu Lothringen.

Iwwer dës dräi Stengkategorien kann ee ganz vill iwwer di virgeschichtlech Gesellschaften erfueren, wann een et richteg ugeet. Well mir wëlle keng Mächercher erzielen An dofir brauche mir dës Steng. All Steen ass e Stéck vum grousse Puzzle vun der mënschlecher Urgeschicht, vun der mënschlecher Kultur a vum mënschlechen Agrëff an d'Natur. Et geet drëm, des wäertvoll Dokumenter gewëssenhaft opzehuelen an d'Informatiounen di se enthalen an dat grousst Bild anzesetzen. Zu Lëtzebuerg ass dës Aarbecht praktesch nach ganz ze maachen! Dausende vu Steng leien a Sammlungen wéi där vum Här Ewers. Wéi hien, hunn och vill aner un Urgeschicht interesséiert Leit mat vill Enthusiasmus wärend de leschte 50 Joer vill prähistoresch Artefakte richteg erkannt an opgeraf. Mee dat Allermeesch ass ni ausgewäert ginn an elo sti mer virun engem risege Bierg, an dat muss sech an de nächste Joren ännernen, well soss déi ganz Méi émsoss war, a wäertvollt Material a Wësse verluer geet.

Mir hu vill Iddien wéi esou e Mini Fuerschungs- a Vermëttlungszentrum am Mëllerdall kënnt ausgesinn, wéi een de Leit aus Lëtzebuerg an deenen aus de Nopeschlänner eppes Interessantes iwver déi fréi Vernetzung vun de verschiddene Regionen wärend der Urgeschicht ganz konkreet kann erzielen. A wann d'Gemeng Waldbëlleg, der mir schonn esou vill ze verdanken hunn, dat wënscht, hëlleft d'Société préhistorique luxembourgeoise gär mat beim Nodenken iwver esou e Projet, wéi och iwver seng Ëmsetzung.

Domat kënne mir zum „Ordre du jour“ vun onser 42. „Assemblée générale“ iwvergoen. Ech wënschen lech alleguer eng interessant Ausenanersetzung mat dem Erreechten aus dem vergaangene Joer a mat den Ziler vun dësem neie Joer, a soen lech alleguer nach eng Kéier Merci, dass Dir lech dofir interesséiert.

*Denise Leesch, Präsidentin
Fotoen: Johny Karger*

Bibliothèque et local de la S.P.L. à Waldbillig

Historique

01.08.1985 : Location d'un petit local, démunie d'eau et de sanitaire, au Centre Albert Wagner, rue Albert Wehrer à Luxembourg-Kirchberg.

07.04.1986 : Signature du contrat avec l'État.

11.02.1993 : Inauguration officielle en présence de M. Marc Fischbach, Ministre de l'Éducation nationale et de la Recherche scientifique.

11.09.2001 : Les événements du 11 septembre rendaient l'accès plus compliqué, accès aux personnes figurant sur une liste déposée à la réception etc.

À partir de ce moment la S.P.L. se mettait à la recherche d'un local adéquat.

22.02.2006 : Résiliation du bail de location par l'État pour le 16.06.2006

06.09.2006 : Entrevue avec M. Ewers, en sa qualité de deuxième échevin du Conseil communal de Waldbillig, pour un éventuel local.

13.11.2006 : Entrevue à la mairie de Waldbillig avec le conseil communal représenté par MM. Gérard Bender, bourgmestre, Jean-Luc Schleich et Marcel Ewers échevins et la S.P.L.

29.11.2006 : Transfert de la bibliothèque dans les locaux de la S.P.L au Centre scolaire et sportif Michel Rodange à Waldbillig.

24.01.2007 : Signature de la Convention avec la commune de Waldbillig. Siège social de la S.P.L. dorénavant à l'Administration communale de Waldbillig.

Fernand Spier

Porte ouverte bei der Société préhistorique luxembourgeoise (S.P.L.) zum Gedenken un de Marcel Ewers

Sonndes den 3. Abrëll hat d'S.P.L. eng Porte ouverte fir hir Memberen an och fir net Memberen. Um 10 Auer mueres sinn d'Dieren vun hirem Lokal am Centre scolaire et sportif vu Waldbëlleg opgaangen, a scho kuerz duerno sinn di éischt interesséiert Leit erakomm, fir sech iwver d'Gesellschaft ze informéieren an d'Exponaten unzekucken, déi gréisstendeels aus der Sammlunge vum Marcel Ewers waren. Och aner Memberen haten e puer Stécker speziell fir dësen Dag zur Verfügung gestallt. Hinnen all e grousse Merci dofir.

No den Erklärungen vun der Denise Leesch zu den ausgestallten archeologesche Stécker, déi een all selwer an d'Hand konnt huelen, hunn sech d'Leit och di grouss wëssenschaftlech Bibliothéik vun der S.P.L. ugekuckt. Hei konnten si sech e Bild maachen a kruten en Abléck mat Erklärunge vun der Marie Paule Wagener. Wien sech fir Urgeschicht interesséiert fënnt doran eng ganz Rei gutt Bicher an Zäitschriften aus verschiddene Länner, déi een och ausléinen kann.

Well den Dag énner dem Thema „Geofakt oder Artefakt?“ (Natur oder Kultur?) stoung, sinn och Leit komm, déi e Steen matbruecht hunn fir ze verstoen ém wat et sech genau handelt a wéi al dat Stéck ass. Och hei haten d'Denise Leesch an e puer aner Memberen, déi mat-

gehollef hunn, all Hänn voll ze dinn, fir vill Froen ze beäntweren a fir d'Informatiounen déi si kruten ze notéieren. En Här vu Jonglënster hat zum Beispill e klengt, interessant, schwaarzt Steebeil matbruecht, dat säi Grousspapp ém 1920 bei engem Bam zwëschent Hiefenech a Reiland fonnt hat. Dat weist, dass d'Steebeiler heiando nach laang no hirer Entdeckung an der Famill bleiwen. Et ass wichteg, dass d'S.P.L. net némme grouss Sammlunge wéi déi vum Marcel Ewers opschafft mä och versicht, all Eenzelstécker ze inventariséieren an hire Fonduert op eng topographesch Kaart anzedroen, fir dass dës Informatioun der Forschung zougänglech bleibt. An dësem Sënn konnten nach aner Kontakter mat Leit hiergestallt ginn, déi un enger zukünfteger Zesummenaarbecht mat der S.P.L. interesséiert sinn.

Sou ass de Muere séier erëmgaangen, an no enger kuerzer Mëttespaus sinn di nächst Leit komm, fir d'Sammlung an di zwee Säll vun der S.P.L. ze gesinn, mä och fir deelzehuelen um Hommage un de Marcel Ewers, dee laang Member vum Kommittee an och eng Zäitlaang Präsident vun der S.P.L. war. Fir des Éierung um hallwer véier si mir all zesummen eriwwer an d'Caféteria gaangen. Do huet de Fernand Spier de Liewenslaf vum Marcel senger Zäit an der S.P.L. un d'Leit geriicht an d'Denise Leesch huet an d'Zukunft gekuckt mat Froen op déi de Marcel sécher eng Äntwert gehat hätt, mä déi mir elo mat der Hëllef vu senger Famill a mat senge Frënn selwer mussen erausfannen.

No de Rieden huet d'Gemeng Waldbëlleg en Éierewäin gestëft an et gouf nach e bësse gepotert. D'Buergermeeschtesch hat frëndlecherweis eng léif Foto vum Marcel Ewers matbruecht, soudass hie beim Pättchen „dobäi“ war. De ganzen Dag iwver konnte mir eng gutt 30 Leit begréissen an interessant Gespréicher féieren. Mir soen hinnen all Merci fir hiert Interessi un der S.P.L., an och fir mat äis un de Marcel ze denken.

Marie-Paule Wagener
Fotoen: Johny Karger, Marie-Paule Wagener

Hei ass en onveröffentlichten Text vum Marcel Ewers iwwer eng Visite, déi hien 2018 mat der S.P.L. zu Beefort organiséiert hat.

Die Alebuerg bei Befort

Begleittext der Besichtigung vom 29.09.2018

Bei der Alebuerg handelt es sich um eine eisenzeitliche Abschnittsbefestigung (*éperon barré*) aus dem 6. Jahrhundert vor Chr. Während diese vorgeschichtliche Befestigung zu drei Seiten mit steilen, bis zu 30 m hohen Felsformationen gesichert war, musste sie im Norden durch einen künstlichen Erdwall geschlossen werden.

Hier erstreckt sich das weite Plateau der Beforterheide, war also gegen fremde Eindringlinge ungeschützt. Der Wall hat eine Länge von 160 m und misst an der Sohle 12-18 m. Die bis heute überdauerte Höhe beträgt 0,80 bis 2,40 m. Die Innenfläche von 120 x 90 m ist rund 1 ha groß. Der dem Wall vorgelagerte Graben ist 8-10 m breit und bis zu 1 m tief. Der Zugang befand sich an der Südostcke zur Conterdellt.

In den Jahren 1940/41 führte Prof. Gustav Riek (1900-1976), Inhaber des Lehrstuhls für Ur- und Frühgeschichte an der Universität Tübingen, im Rang eines SS-Obersturmführers, in der Alebuerg bei Befort archäologische Ausgrabungen durch. 1940 bediente er sich dabei der Mithilfe von 17 Soldaten der Luxemburger Freiwilligenkompanie. Die Bezeichnung „Luxemburger Freiwillige“, führte

nach dem Krieg und ebenso heute, häufig zu falschen Interpretationen und dies besonders im Ausland. Die Luxemburger Freiwilligenkompanie wurde bereits am 16. Februar 1881 konstituiert. Es war eine kleine Truppe, welche der Ausbildung für den Nachwuchs von Gendarmerie-, Polizei-, Zoll-, Forst- und Gefängnisverwaltung diente.

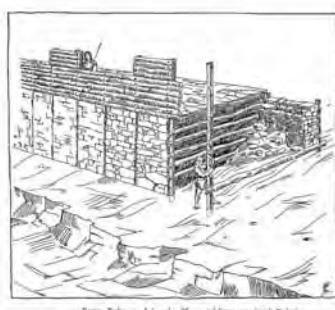
Bei der Konstruktion der Befestigung handelt es sich um eine Pfosten-schlitzmauer. Die Außenfront bestand aus einer Verblendmauer mit Sandsteinen ohne Mörtel. Dahinter kam eine Trockenmauer, verstärkt durch senkrechte Holzpfosten im Abstand von 70-80 cm (die Pfosten-schlitzte). Die Mauerbreite betrug ca 5,60 m. Mehrere Lagen horizontaler Querbalken verstärkten das Mauerwerk, dessen Innenraum mit Erde und Steinen verfüllt wurde. Der Beforter Wall wurde durch Feuer zerstört und die zahlreichen verkohlten Holzfragmente erlaubten eine sichere Jahresringdatierung. Diese dendrochronologische Datierung auf Eichenholzproben ergab ein Alter von 509 v.Chr., was der Späthallstattzeit oder der Hunsrück-Eifel-Kultur I (HEK I) entspricht.

Die Grundrisse von insgesamt 16 Gebäuden wurden ausgegraben. Davon sind aber nur fünf auf den Grabungsplänen im Grundriss aufgezeichnet.

Im Sommer 1941, machte man die Entdeckung eines großen, dreischiffigen Wohn- und Stallhauses, ein sogenanntes Flett-haus, von 31 x 9 m. Nördlich befand sich ein 11 m langer Wohnteil, im

Südosten ein 20 m langer Stall für ca 30 Stück Großvieh. Der Wohnraum war mit Sandsteinen gepflastert. Im Stall war nur ein 3,20 m breiter Mittelgang gepflastert. Der Boden in den 2,40 bzw. 3,20 m breiten Seitenschiffen war durch den Viehbestand geschwärzt und verfettet. Beidseitig des Hauses wurden jeweils 15 Pfostenlöcher festgestellt, 0,55-0,60 m in den Felsen vertieft und mit Verkeilungssteinen verfüllt. Verkohlte Holzteile aus Eichenholz verweisen ebenfalls hier auf eine Feuersbrunst. Das steingepflasterte Viereck bildete das sog. Flett. Hier gab es zwei große, ebenerdige Feuerstellen. Unverzierte Tonscherben von Schüsseln und Töpfen der Hunsrück-Eifel-Kultur (HEK), ein Spinnwirbel aus Ton, sowie mehrere Mahlsteine wurden gefunden. Bei den Scherben handelt es sich um typisch eisenzeitliche Siedlungskeramik. Zwei Scherben gehören zur jungbronzezeitlichen Urnenfelderkultur und stammen eventuell aus der Wallaufschüttung (300 m nordöstlich befindet sich ein mehrere Hektar großer Siedlungsplatz der Urnenfelderkultur).

Marcel EWERS

Präsident

Société Préhistorique
Luxembourgeoise asbl

Foto: Johny Karger